

Penggunaan Sinografi Dan Tulisan Kuno Untuk Meninggikan Kesan Pengajaran Bahasa Cina

Ng Pek-Hoon
Pusat Bahasa
Universiti Malaya

Pendahuluan

Pelajar-pelajar Bahasa Cina sering kali mendapati Bahasa Cina amat susah dipelajari. Pelajar-pelajar itu merasa Bentuk Tulisan Cina (BTC) bukan saja susah ditulis bahkan sukar diingati. Pada hemat mereka, mempelajari Bahasa Cina merupakan satu beban berat.

Apakah kelemahan dalam pengajaran yang telah mengakibatkan kesulitan pembelajaran itu? Salah satu dari sebab-sebabnya ialah guru yang mengajar Bahasa Cina biasanya tidak mempunyai pengetahuan langsung dalam ilmu Sinografi dan Tulisan Kuno, atau pengetahuannya dalam bidang ini tidak mencukupi, atau mereka tidak tahu menggunakan dengan betul pengetahuan itu supaya dapat mengajar dengan berkesan dan cekap. Akibatnya minat pelajar untuk belajar Bahasa Cina jarang dibangkitkan dan dipupuk dengan sewajarnya.

Untuk mengatasi masalah ini, kaedah dan teknik mengajar mengenal BTC dengan berkesan perlulah digunakan dan dilaksanakan dalam bilik darjah untuk mendatangkan hasil pembelajaran yang diinginkan. Kaedah dan teknik yang saya cadangkan di bawah ini adalah sebahagian daripada perkaedahan yang telah saya guna dan cubakan. Ianya bukan saja dapat membangkitkan dan memupuk minat pelajar terhadap pembelajaran BTC, bahkan juga dapat mendalamkan kesan mereka terhadap bentuk dan struktur BTC supaya dapat menolong mereka mengelak dari membuat kesilapan berus dalam tulisan.

Pengenalan kepada enam kategori Bentuk Tulisan Cina

Ahli-ahli bahasa Cina membahagikan BTC kepada dua jenis utama: 文 *wén* 'gambar-gambar mudah' dan 字 *zì* 'huruf-huruf campuran'.

Gambar-gambar mudah dibahagikan lagi kepada 象形 *xiàngxíng* 'rangka-rangka imitatif' dan 指事 *zhǐshì* 'lambang-lambang petunjuk'.

Huruf-huruf campuran pula dibahagikan kepada 會意 *huìyì* 'agregat-agregat makul/mengikut logik' yang semua komposisinya membawa satu makna, dan 形聲 *xíngshēng* 'gabungan-gabungan fonetik' yang sebahagian daripadanya mempunyai maksud manakala bahagian lain menunjukkan sebutan.

Keempat-empat kategori di atas, iaitu *xiàngxíng*, *zhǐshì*, *huìyì* dan *xíngshēng*, mewakili empat cara menciptakan BTC.

Dua kategori yang lain ialah 轉注 *zhuǎnzhù* dan 假借 *jiǎjiè*. Kedua-dua adalah kaedah mempergunakan BTC.

Maka empat cara menciptakan serta dua kaedah mempergunakan BTC merupakan apa yang digelar sebagai 六書 *liùshū* 'enam kategori Bentuk Tulisan'.

- 1 Kategori pertama: *Xiàngxíng* 'rangka-rangka imitatif' Kategori ini merupakan lukisan kasar mewakili objek tertentu ataupun sesuatu benda. Contoh.

篆 Bentuk Zhuàn	楷 Bentuk Kǎi	Bunyi	Makna
日	日	/rì/	matahari
月	月	/yuè/	bulan
水	水	/shuǐ/	air
火	火	/huǒ/	api
山	山	/shān/	bukit
刀	刀	/dāo/	pisau
木	木	/mù/	pokok
几	几	/jǐ/	bangku
車	車(车)	/chē/	kendaraan
人	人	/rén/	orang
目	目	/mù/	mata
心	心	/xīn/	jantung
手	手	/shǒu/	tangan
魚	魚(鱼)	/yú/	ikan
門	門(门)	/mén/	pintu
鳥	鳥(鸟)	/niǎo/	burung
馬	馬(马)	/mǎ/	kuda
象	象	/xiàng/	gajah
牛	牛	/niú/	lembu
田	田	/tián/	sawah

2. Kategori kedua: *Zhǐshì* 'lambang-lambang petunjuk'. Lambang-lambang ini adalah tanda-tanda yang menunjuk dan memberikan makna. Contoh:

Bentuk <i>Zhuàn</i>	Bentuk <i>Kǎi</i>	Bunyi	Makna
旦	旦	/dàn/	Waktu subuh, permulaan satu hari. 日 'matahari' di atas — 'ufuk'
本	本	/běn/	Akar; pangkal. Tanda — itu menunjukkan bahagian bawah 木 'pokok'
扇	扇 (扇)	/shuān/	Sebatang — 'kasau' yang diguna menyelak 門 'pintu'
刃	刃	/rèn/	Senjata bermata, mata (tepi); tajam, runcing. Bentuk Tulisan ini merupakan sebilah 刀 'pedang/pisau' dengan noktah di atas mata pisau, untuk menunjukkan tempat alat itu diguna untuk potong memotong.

3. Kategori Ketiga. *Huìyì* 'agregat-agregat makkul/mengikut logik' Kumpulan ini dibentuk oleh gabungan dua atau lebih Bentuk Tulisan yang mudah. Maksud/maknanya ialah hasil dari gabungan makna unsur-unsur yang berlainan. Contoh.

Bentuk <i>Zhuàn</i>	Bentuk <i>Kǎi</i>	Bunyi	Makna
囚	囚	/qiú/	Seorang pesalah; dipenjarakan. Satu 人 'orang' di dalam 口 'lingkungan'
采	采	/cǎi/	Memetik dengan meletakkan hujung 爪 'jari' di atas sepon 木 'pokok'
仁	仁	/rén/	Saling cinta mencintai. Sifat baik yang seharusnya menyatukan dua orang (二 'dua', 人 'orang')
集	集	/jí/	Tiga ekor 隹 'burung' berehat di atas sepon 木 'pokok' Maksud lanjutan. satu perhimpunan, pasaran atau pesta. Bentuk Tulisan moden, iaitu bentuk <i>Kǎi</i> , telah dikempis.

臼	臼	/xiàn/	Satu perangkap. Satu 人 'orang' yang terjatuh ke dalam 臼 'lubang'
从	从	/cóng/	Satu 人 'orang' berjalan mengekori seorang yang lain; mengikut: mematuhi.

4. Kategori keempat. *Xíngshēng* 'gabungan-gabungan fonetik' Pembentukan perkataan dalam kumpulan ini adalah akibat penggabungan dua atau lebih Bentuk Tulisan mudah. Satu daripadanya memberikan maksud, yang lain bukan unsur yang memberi makna, tetapi menandakan sebutan bagi penghasilan itu. Contoh.

枝 <i>zhī</i>	Dahan, yang mana 木 'pokok' memberikan makna dan 支 /zhī/ sebagai sebutan perkataan itu.
燈 <i>dēng</i>	Lampu, yang mana 火 'api' memberikan makna dan 登 /dēng/ sebutannya.
舫 <i>fāng</i>	Perahu, yang mana 舟 'perahu' memberikan makna dan 方 /fāng/ sebutan.
轉 <i>zhuǎn</i>	Memusingkan, yang mana 車 'kendaraan' memberikan makna dan 转 /zhuǎn/ sebutan.
飽 <i>bǎo</i>	Kenyang atau sudah makan sepuas-puasnya, yang mana 食 'makan' memberikan makna dan 包 /bāo/ sebutan.

5. Kategori kelima. *Zhuǎnzhù* — Penerimaan sesuatu Bentuk Tulisan dalam lingkupan makna yang lebih luas, dikesankan, lebih umum, beribarbat, berkias, diubahsuai, figuratif dan sebagainya.

Contoh. 考 *kǎo* diterima sebagai mempunyai makna 老 *lǎo* 'tua' Kemungkinan ini dibuat sama ada disebabkan persamaan radikal, konsonan atau vokal dalam Bentuk Tulisan masing-masing, ataupun terlalu dekatnya makna masing-masing.

6. Kategori keenam. *Jiǎjiè* 'kesilapan, iaitu pinjaman semu' - Penggunaan sesuatu Bentuk Tulisan bukan dalam ertikata sebenarnya, sama ada (a) secara kesilapan, untuk mewakili suatu Bentuk Tulisan lain yang sedia ada, atau (b) secara kebiasaan (*convention*), untuk menamakan objek yang terdapat dalam bahasa tuturan, tetapi tiada perkataan khas untuknya.

Contoh bagi (a). 干 *gān*, erti asalnya 'melanggar', dipinjam untuk perkataan lain 竿 *gān* 'galah'

Contoh bagi (b): 來 *lái*, 'gandum' dipinjam untuk maksud 'datang'

Di antara empat cara mencipta BTC, *xiàngxíng* adalah yang paling langsung dan tumpat, dan juga lebih lekas difahami oleh para pelajar Oleh itu, pelajar-pelajar yang di peringkat awal pembelajaran bolehlah diperkenalkan konsep *xiàngxíng* dan radikal Misalan.

(a)	口 <i>kǒu</i> 'mulut'	吃 'makan'
		喝 'minum'
		唱 'menyanyi'
		叫 'panggil'

(b) 扌(手) *shǒu* 'tangan' 打 'pukul'
抱 'memeluk'
推 'tolak'
拉 'tarik'

(c) 女 *nǚ* 'wanita'. 媽 'emak'
姐 'kakak'
妹 'adik perempuan'
姨 'emak saudara'

Perkataan-perkataan dalam (a) yang terdiri daripada radikal 口 'mulut' semuanya berkaitan rapat dengan mulut.

Perkataan-perkataan dalam (b) yang terdiri daripada radikal 扌 'tangan' semuanya berkaitan rapat dengan tangan.

Perkataan-perkataan dalam (c) yang terdiri daripada radikal 女 'wanita' semuanya berkaitan rapat dengan wanita.

Selepas ini, secara beransuran pelajar-pelajar boleh diperkenalkan kepada *huiyi*, *xíngshēng* dan *zhǐshì*, tiga cara mencipta Bentuk Tulisan yang tertinggal. Pada amnya, setelah menganalisis perkataan-perkataan dalam golongan *huiyi*, para pelajar bukan sahaja berminat terhadap perkataan tersebut, bahkan akan mengingatnya selama-lamanya juga. Misalnya.

鬥 <i>dòu</i> 'lawan'.	斗	— seorang yang bersenjata,
(鬥)	斗	— seorang lain yang bersenjata,
	鬥	— Dua orang bersenjata berlawanan.

Semasa memperkenalkan perkataan-perkataan *xíngshēng*, terlebih dahulu patutlah diterangkan bahawa sebahagian besar komponen bentuknya ada perkaitan dengan makna masing-masing, tetapi komponen sebutannya tiada perhubungan dengan makna. Ia boleh menghindarkan para pelajar daripada diragu dan dibingungkan oleh makna komponen sebutan tadi. Misalnya:

草 *cǎo* 'rumput', 花 *huā* 'bunga',
葉 *yè* 'daun', 莖 *jīng* 'batang',

艹 (艹) 'rumput' ialah komponen bentuk untuk perkataan-perkataan di atas. Manakala 早 *zǎo*, 化 *huà*, 葉 *yè* dan 莖 *jīng* merupakan komponen sebutan masing-masing. Semua komponen sebutan ini tiada perkaitan dengan makna perkataan-perkataan tersebut. Walau bagaimanapun, terdapat juga perkataan yang mempunyai 'bentuk — sebutan' dan 'agregat makkul' (*huiyi*), contoh:-

貫 *guàn* 'menembusi dan menyambung — mencucuk'
Terdiri daripada 尪 *guàn* 'mencucuk benda-benda bernilai'
(尪) dan 貝 *bèi* 'kulit yang diguna sebagai wang', oleh itu membawa maksud 'mencucuk wang syiling' Di sini, 尪 *guàn* juga merupakan sebutan.

Zhishi agak imaginatif, oleh itu pengajar mesti memberitahu maksud tanda petunjuknya. Jika tidak pelajar tidak lekas faham dengan mudah. Misalnya:-

血 *xuè* 'darah' (血) Terdiri daripada 皿 'bekas' dan 一 yang mewakili darah dalam bekas pada masa sembahyang. (Pada zaman purba, darah digunakan untuk menyembah kepada tuhan)

Zhuǎnzhù dan *jiǎjiè*, kedua-dua kaedah penggunaan perkataan ini sepatutnya diperkenalkan kepada pelajar pada peringkat tinggi sahaja sebab untuk memahami *zhuǎnzhù* dan *jiǎjiè*, pelajar-pelajar mesti mempunyai taraf bahasa Cina yang agak tinggi.

Perihal menarik dan keindahan Bentuk Tulisan Cina

Selain daripada memperkenalkan enam kategori BTC, pengajar juga boleh menggunakan gambarajah untuk menerangkan proses perubahan BTC (rujuk Rajah 1) dan menganalisiskan BTC yang lebih kompleks (rujuk Rajah 2). Ini boleh memupuk minat para pelajar terhadap pembelajaran BTC, di samping memperkuat ingatan mereka tentang perkataan-perkataan yang telah dipelajari.

<i>Jiǎgǔ</i>	<i>Jīn</i>	<i>Zhuàn</i>	<i>Lì</i>	<i>Kǎi</i>	Ringkas	<i>Pīnyīn</i>	Makna
						mù	mata
						chē	kenderaan
						mǎo	burung
						guī	kura-kura

Rajah 1 Contoh Mengenai Perkembangan Bentuk Tulisan Cina

Kǎi	Zhuàn	Komponen-komponen. Penerangan	Bunyi	Makna
盥	盥	(手) sepasang tangan 水 air 皿 besen (Mencuci tangan di dalam besen)	guàn	mencuci tangan
棄	棄	子 budak nakal 草 tembilang (又) sepasang tangan (Membuangkan budak (anak sendiri) yang nakal dengan menggunakan tembilang yang diangkat dengan tangan)	qì	buang
教	教	交 /xiào/ 子 anak 卜 rotan 又 tangan (Memukul anak dengan rotan, merotan)	jiāo jiào	mengajar pengajaran
醜	醜	酉 /yǒu/ 鬼 hantu. 由 kepala hantu, 之 kaki orang; 厶 kejahatan (Rupanya seperti hantu)	chǒu	hodoh, buruk

Rajah 2: Struktur Bentuk Tulisan Cina

Penggunaan ilmu Sinografi dan Tullsan Kuno dalam pengajaran untuk mencegah pelajar membuat kesilapan berus dalam tulisan

Kebanyakan perkataan (Bentuk Tulisan) bahasa Cina mempunyai bentuk yang seakan-akan serupa. Pelajar boleh mengelakkan diri daripada menulis sama ada perkataan yang salah bentuk ataupun perkataan lain yang seakan-akan serupa dari segi bunyi, bentuk dan sebagainya dengan perkataan yang hendak ditulis itu melalui cara. (1) Membandingkan radikal-radikal yang seakan-akan serupa, (2) Membandingkan unsur-unsur yang seakan-akan serupa. (3) Mengenalkan unsur-unsur; dan (4) Membezakan komponen-komponen sebutan.

1 Perbandingan antara radikal-radikal yang seakan-akan serupa.

Contoh:-

(a) 示 (示) *shì* dan 衣 (衣) *yī*

(i) 示 (示) 'menunjukkan hal-ehwal persembahan agama'

神 *shén* 'tuhan/dewa'

禮 *lǐ* 'tata tertib sembahyang/sopan santun'

祈 *qí* 'sembahyang/meminta'

福 *fú* 'tuah kurniaan tuhan/bernasib baik'

(ii) 衣 (衣) 'baju':

衫 *sān* 'kemeja'

褲 *kù* 'seluar'

袖 *xiù* 'lengan baju'

裙 *qún* 'skirt'

Kumpulan (i) mengandungi radikal 示, oleh itu setiap perkataan itu berkaitan dengan hal ehwal persembahan agama.

Kumpulan (ii) mengandungi radikal 衣, oleh itu setiap perkataan itu berkaitan dengan pakaian.

(b) 广 *yán* dan 疒 *chuāng*

(i) 广 'membina rumah di pinggir kemuncak bukit'

厨 *chú* 'dapur'

厅 *tīng* 'bilik tetamu/ruang muka rumah'

庙 *miào* 'tokong'

(ii) 疒 'menyandar, untuk membawa maksud orang yang dihindarkan penyakit'

病 *bìng* 'sakit'

疯 *fēng* 'kegilaan'

疲 *pí* 'letih'

癌 *ái* 'penyakit kanser'

Kumpulan (i) mempunyai radikal 广, maka berkait rapat dengan perumahan.

Kumpulan (ii) mempunyai radikal 疒, maka berkait rapat dengan penyakit.

2. Perbandingan antara unsur-unsur yang seakan-akan serupa.

Contoh:-

(a) 次 *xián* 'terliur' dan 次 *cì* 'kerapan/kali'
 盜 'curi', terdiri daripada 次, bukan 次 (ctt. 盜 adalah tulisan silap) Maksudnya 次 'mengeluarkan liur' apabila ternampak 盜 'benda', dipergunakan untuk membawa erti 'berniat mencuri' Perkataan ini adalah perkataan kategori *huiyi* dan tiada apa-apa perkaitan dengan 次 'kerapan/kali'

(b) 冒 *mào* 'topi' dan 冒 *yuè* 'cakap'
 冒 *mào* 'menyamar', terdiri daripada radikal 冒, bukan 冒 Maksudnya memakai 冒 'topi' agar melindungi mata, diperguna untuk membawa erti 'menyamar sebagai' atau 'memakai nama orang lain untuk mencapai sesuatu niat'

3. Mengenal dan membezakan unsur-unsur

Contoh:-

窗 *chuāng* 'tingkap', terdiri daripada 窗 (窗) ('tingkap', *xiàngxíng*, perkataan asal bagi 窗), tidak serupa dengan 窗 夕 sebenarnya tulisan salah bagi 夕 *xì* 'senja', bentuknya seakan sama dengan 夕, oleh itu ramai orang tidak memerhatikannya.

4. Mengenal dan membezakan komponen sebutan.

Dengan memperkenalkan perkataan-perkataan *xíngshēng* yang mempunyai komponen sebutan yang sama tetapi komponen erti yang berlainan, pengajar akan membolehkan para pelajar membezakan makna perkataan di samping mengelakkan diri daripada menulis perkataan dengan silap. Misalnya, perkataan-perkataan yang berikut mempunyai 我 *wǒ* sebagai komponen sebutan.

餓 *è* 食 *shí* 'makan' + bunyi 我 — 'lapar'
 鴛 *yuān* 鳥 *niǎo* 'burung' + bunyi 我 — 'angsa'
 蝨 *shì* 虫 *chóng* 'ulat' + bunyi 我 — 'rama-rama/gegat'
 娥 *é* 女 *nǚ* 'wanita' + bunyi 我 — 'gadis cantik'
 巍 *wēi* 山 *shān* 'gunung/bukit' + bunyi 我 — 'tinggi'

Kesimpulan

Bentuk Tulisan Cina berasal dari gambarajah. Oleh itu, setiap gerakan dan berus dalam tulisan semuanya dihasilkan dari suatu sumber yang tertentu. Sekiranya pengajar memperolehi pengetahuan dalam ilmu Sinografi dan Tulisan Kuno, bukan sahaja akan membolehkan dirinya mengajar dengan lebih berkesan dan licin, bahkan dapat memelihara dan membangkitkan minat pelajar untuk belajar. Sebaliknya jika pelajar hanya menerima dan mengingati

tuk Tulisan Cina susah dipelajari serta tiada sebarang makna. Jikalau belajar Bentuk Tulisan Cina dengan tidak memahami maknanya, lebih baik hanya mempelajari perkataan Cina dalam Bentuk Tulisan Rumi melalui Sistem *Pinyin* yang lebih senang. Akan tetapi, keistimewaan Bentuk Tulisan Cina terletak kepada 形 *xíng* 'bentuk', 音 *yīn* 'bunyi', dan 義 *yì* 'makna' dalam

satu-satu patah perkataan itu sendiri yang tidak dapat diasing-asingkan satu persatu. Kalau hanya mempelajari perkataan-perkataan Bahasa Cina secara sistem Rumi (*Pinyin*), sifat keindahan yang tersembunyi dalam satu-satu patah perkataan itu akan hilang sehabis-habisnya.

Rujukan

- Duan Yucai (1966). *Shuo wen jie zi zhu* (Catatan kepada kamus etimologi oleh Xu Shen). Edisi 11. Taipei. Penerbit Yiwen.
- Wieger, L.S.J (1965). *Chinese Characters*. New York: Dover Publications. (Reprint).